

13. ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ (Ε.Κ.Ε.)

1.3.1.1. Εισαγωγή

Τα τελευταία χρόνια αναπτύσσεται έντονος προβληματισμός και υιοθετούνται πρακτικές εφαρμογής από τον επιχειρηματικό κόσμο της **Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (Ε.Κ.Ε.)**, του **Κοινωνικού Ελέγχου (Social Report)** και του **Κοινωνικού Απολογισμού (Social Audit)** των επιχειρήσεων. Μάλιστα πρόσφατα, τον Οκτώβρη 2006, πραγματοποιήθηκε στο Άμστερνταμ τριήμερο Διεθνές Συνέδριο για την επιχειρηματική Βιωσιμότητα και Αειφορία (Global Reporting Initiative – G.R.I.), στο οποίο συμμετείχαν 1150 σύνεδροι από 65 χώρες και στο οποίο συζητήθηκαν τα ανωτέρω ζητήματα, αποφασίστηκαν οι κατευθύνσεις και διατέθηκαν εργαλεία για τη διασφάλιση από τις επιχειρήσεις ενός βιώσιμου μέλλοντος για όλα τα εμπλεκόμενα μέρη (επιχειρηματίες, εργαζόμενους, καταναλωτές, τοπικές κοινωνίες) (Δαμουλιάνου Χ. & Κοψίνη Χ., εφημερίδα *Καθημερινή*, 14/10/ 2006).

Τα ανωτέρω ζητήματα συνδέονται άρρηκτα και με τις **κοινωνικές επιχειρήσεις**, οι οποίες θα πρέπει – όπως και οι άλλες επιχειρήσεις της συμβατικής οικονομίας – λόγω του κοινωνικού τους χαρακτήρα, να παρουσιάζουν πρακτικές, δράσεις και προγράμματα που εντάσσονται στις πολιτικές της Ε.Κ.Ε. και να προβαίνουν σε κοινωνικό απολογισμό και κοινωνικό έλεγχο.

13.1. Εννοιολογικοί προσδιορισμοί

Ως **Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (Ε.Κ.Ε.)**, ορίζεται η εφαρμοζόμενη από επιχειρήσεις πολιτική, η οποία αφορά δράσεις, ενέργειες και προγράμματα κοινωνικού, περιβαντολογικού, πολιτιστικού εκπαιδευτικού και ερευνητικού χαρακτήρα (**Εξωτερική Ε.Κ.Ε.**), καθώς και σε δράσεις, οι οποίες αφορούν την ανθρωποκεντρική και δίκαιη πολιτική ανθρωπίνων πόρων, το σεβασμό των δικαιωμάτων των εργαζομένων, κανόνες υγιεινής και ασφάλειας, την ενίσχυση του κοινωνικού διαλόγου, την εξασφάλιση των συνδικαλιστικών δικαιωμάτων, το σεβασμό των συλλογικών συμβάσεων εργασίας (**Εσωτερική Ε.Κ.Ε.**) (Μαργαριτίδου Β., 2004, σελ. 94, Ευσταθόπουλος Γ., Βουλγαράκης Α., Μιχαρικόπουλος Δ., 2005, σελ. 54).

13.2. Στόχος

Στόχος των επιχειρήσεων μέσω της Ε.Κ.Ε. είναι η «**ηθική**» **στρατηγική και πολιτική τους**, οι οποίες έχουν **κοινωνικό και περιβαντολλογικό** αντίκτυπο, καθώς και αντίκτυπο **στις εργασιακές σχέσεις**.

Τέτοιες πολιτικές και δράσεις μπορεί να είναι:

- Η ανάπτυξη της κοινωνικής αλληλεγγύης
- Η προστασία του περιβάλλοντος
- Η προστασία του πολιτισμού, της κοινωνικής συνοχής και ιδιαίτερα αποκλεισμένων και μη προνομιούχων ομάδων προς όφελος της κοινωνίας
- Η υγιεινή, ασφάλεια και καλές συνθήκες εργασίας δημοκρατικός έλεγχος
- Η προώθηση των ίσων ευκαιριών κ.τλ.

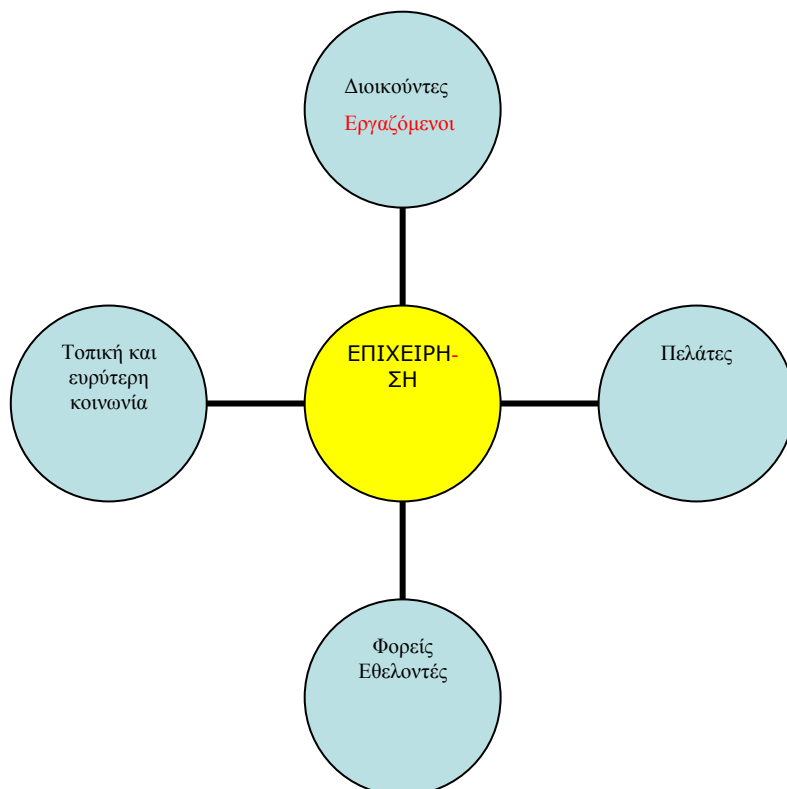
Οι παραπάνω δράσεις και πολιτικές ονομάζονται «**ανερχόμενα ζητήματα**», διότι όλο και περισσότερο απασχολούν τις επιχειρήσεις.

13.3. Επωφελούμενοι

Οι πολιτικές και δράσεις της Ε.Κ.Ε. είναι προς όφελος:

- **Των ίδιων των επιχειρήσεων** που τις αναπτύσσουν, διότι δημιουργούν καλό όνομα για την επιχείρηση στο αγοραστικό κοινό και προσελκύουν πελατεία
- **Των εργαζόμενων**, διότι συμβάλλουν στη διατήρηση της υγείας και της ασφάλειας τους, ευνοούν την ανάπτυξη καλών σχέσεων με τους εργοδότες, και έτσι έμμεσα ωφελούνται, εκτός των εργαζομένων, και οι επιχειρήσεις
- **Της κοινωνίας, του περιβάλλοντος, του πολιτισμού και αποκλεισμένων ομάδων**, διότι οι αναπτυσσόμενες δράσεις και πολιτικές στοχεύουν στην προστασία αυτών [(Εφημερίδα *Ναυτεμπορική*, 18/8/07, συνέντευξη του David Grayson), Ευσταθόπουλος Γ., Βουλγαράκης Α., Μιχαρικόπουλος Δ., 2005, σελ. 54-55)].

Οι βασικότερες κατηγορίες επωφελούμενων, οι οποίοι επηρεάζονται από την άσκηση (Ε.Κ.Ε.) (έμμεσα ή άμεσα), αποτυπώνονται στο παρακάτω Διάγραμμα Νο 1.

Διάγραμμα Νο 1

Επιχείρηση 1: Ξενοδοχειακή μονάδα

1. Χρήση ανακυκλωμένου χαρτιού	ναι	όχι
2. Άλλαγμα πετσετών κάθε 2 ^η μέρα, αντί για κάθε μέρα	ναι	όχι
3. Χρήση οικολογικών ειδών καθαρισμού	ναι	όχι
4. Πρόσληψη κατά 25% Α.Μ.Ε.Α.	ναι	όχι
5. Πρόσληψη κατά 50% γυναίκες	ναι	όχι
6. Χρήση εναλλακτικών μορφών ενέργειας (ηλιακής ενέργειας – φωτοβολταϊκά κ.ά.)	ναι	όχι

Επιχείρηση 2. Παραγωγή και πώληση οικολογικών καλλυντικών

1. Συμμετοχή των εργαζομένων στο Δ.Σ.	ναι	όχι
2. Τήρηση κανόνων υγιεινής και ασφάλειας	ναι	όχι
3. Εφαρμογή πολιτικής εξυπηρέτησης των εργαζομένων		
4. Ύπαρξη παιδικού σταθμού και καντίνας έτοιμου φαγητού	ναι	όχι
5. Διάθεση του 1% των κερδών στους «Γιατρούς του Κόσμου»	ναι	όχι
6. Χρήση πρώτων υλών από υπανάπτυκτες περιοχές από χώρες		

του Τρίτου κόσμου	ναι	όχι
7. Χρήση ανακυκλωμένου χαρτιού	ναι	όχι

Δραστηριότητες Ε.Κ.Ε.

Συνοπτικά, οι δραστηριότητες που αναπτύσσουν οι επιχειρήσεις για να επιδεικνύουν Κοινωνική Ευθύνη, αποτυπώνονται στον παρακάτω συνοπτικό πίνακα.

ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ		
Δράσεις στους δύο πόλους Ε.Κ.Ε.	Προς Ποιους	Πώς (Εργαλεία)
<p><u>Εσωτερική Κοινωνική Ευθύνη:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Σεβασμός των εργασιακών δικαιωμάτων και των Διεθνών Συμβάσεων Εργασίας • Ανθρωποκεντρική και δίκαιη πολιτική ανθρωπίνων πόρων • Άρση κάθε μορφής διάκρισης, κανόνες υγιεινής και ασφάλειας, κοινωνικός διάλογος, εξασφάλιση συνδικαλιστικών δικαιωμάτων, ποιότητα συνθηκών εργασίας • Προώθηση πολιτικών κατά αποκλεισμού και της ανεργίας (π.χ. πρόσληψη Α.Μ.Ε.Α.) • Προώθηση των ίσων ευκαιριών • Σωστή συμπεριφορά προς τους υπαλλήλους 	<ul style="list-style-type: none"> • Διοικούντες • Εργαζόμενους 	<ul style="list-style-type: none"> • Κοινωνικός Έλεγχος • Κοινωνικός Απολογισμός • Κοινωνική Λογιστική
<p>© <u>Εξωτερική Κοινωνική Ευθύνη</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Σχέση με την τοπική κοινότητα • Σεβασμός /προστασία φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος • Συμμετοχή σε πολιτιστικά δρώμενα • Συμμετοχή σε περιβαντολογικές 	<ul style="list-style-type: none"> • Τοπική / ευρύτερη κοινωνία • Πελάτες • Φορείς 	<ul style="list-style-type: none"> • Κοινωνικός Έλεγχος • Κοινωνικός Απολογισμός • Κοινωνική Λογιστική

<p>δράσεις (ενέργεια, εκπομπή ρύπων, διάθεση αποβλήτων)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Προώθηση αειφόρου και βιώσιμης ανάπτυξης • Προϊόντα που δε διαθέτουν σε κίνδυνο τη δημόσια υγεία • Προϊόντα καλής ποιότητας • Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας • Υποστήριξη σε κοινωφελή ιδρύματα για τους πολίτες • Υποστήριξη οικονομικά και κοινωνικά ασθενέστερων ομάδων • Οικονομική υποστήριξη σε Α.Μ.Ε.Α. • Μέριμνα σε άτομα τρίτης ηλικίας • Σωστή / πλήρης πληροφόρηση για προϊόντα και 9 συστατικά 		
<p>(Ευσταθόπουλος Γ. Βουλγαράκη Α., Μιχαρικόπουλος Δ., 2005, σελ. 54-55) (Έρευνα Ινστιτούτου Επικοινωνίας / Μ.Ρ.Β., εφημερίδα <i>Καθημερινή</i>, 14/10/2006)</p>		

Εκ των ανωτέρω ενδεικτικών δραστηριοτήτων – παραμέτρων Ε.Κ.Ε. του πίνακα, η αξιολόγηση από τους πολίτες ως προς τη σπουδαιότητα και αναγκαιότητα είναι η παρακάτω.

- Σεβασμός και προστασία φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος (38,5%)
- Προϊόντα που δε διαθέτουν σε κίνδυνο τη δημόσια υγεία (23,1%)
- Προϊόντα καλής ποιότητας (14,9%)
- Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας (13,3%)
- Υποστήριξη σε κοινωφελή ιδρύματα για τους πολίτες (11,3%)
- Υποστήριξη οικονομικά ασθενέστερων κοινωνικά ομάδων (8,4%)

- Οικονομική υποστήριξη σε Α.Μ.Ε.Α. (8,3%)
- Μέρμνα σε άτομα τρίτης ηλικίας (6,7%)
- Σωστή και πλήρης πληροφόρηση για προϊόντα και στατικά (6,4%)

(Έρευνα Ινστιτούτου Επικοινωνίας / Μ.Ρ.Β., εφημερίδα *Καθημερινή*, 14/10/2006).

14. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ (SOCIAL AUDIT), ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (SOCIAL REPORT) ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ (SOCIAL ACCOUNTING)

14.1. Εισαγωγή

Οι επιχειρήσεις υποχρεούνται να υποβάλουν οικονομικούς απολογισμούς και οικονομικούς ελέγχους μέσω της γνωστής λογιστικής παρακολούθησης. Τα τελευταία χρόνια – από το 1992 και μετά – στον κόσμο των επιχειρήσεων έχει αναπτυχθεί και μία άλλη πρακτική, αυτή της κατάρτισης **έγκυρων Κοινωνικών και Περιβαλλοντολογικών απολογισμών**, όπως ακριβώς συμβαίνει με τους Οικονομικούς Απολογισμούς.

Η πρακτική αυτή εφαρμόστηκε κατ' αρχάς από την παγκόσμια πρωτοβουλία του Global Reporting Initiative (G.R.I.), με σκοπό να ανταποκρίνεται στις ανάγκες όλων των εμπλεκόμενων (των στελεχών των επιχειρήσεων, των πελατών – χρηστών, των επενδυτών, των καταναλωτών, της ενεργούς κοινωνίας και των εργαζόμενων).

Για αυτό το λόγο, ο οργανισμός **G.R.I.** έχει εκδώσει κατευθυντήριες **οδηγίες, δείκτες και διεθνή πρότυπα**, για ένα τεκμηριωμένο και έγκυρο κοινωνικό απολογισμό. Με αυτές/ούς/ά αξιολογούνται η οικονομική, περιβαλλοντολογική και κοινωνική δραστηριότητα των επιχειρήσεων και οργανισμών που εφαρμόζουν ή επιθυμούν να υιοθετήσουν πολιτικές **Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης**. Σήμερα, περίπου 1000 επιχειρήσεις απ 65 χώρες χρησιμοποιούν το πρότυπο του G.R.I. Στην Ελλάδα εθνικός συντονιστής του G.R.I. αποτελεί ο οργανισμός Quality Net Foundation (www.qualitynet.gr) (Δαμουλιάνου Χ. & Κοψίνη Χ., εφημερίδα *Καθημερινή*, 14/10/2006) (από το συνέδριο για την *Επιχειρηματική Βιωσιμότητα και Αειφορία*, Άμστερνταμ, 10/2006).

14.2. Εννοιολογικοί προσδιορισμοί και στόχοι

Σύμφωνα με τον Freer Sparkley (2000), ως **Κοινωνικός Απολογισμός (Social Report)** ορίζεται το **εργαλείο αξιολόγησης** δράσεων Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (E.K.E.) που αναλαμβάνονται από τις επιχειρήσεις και το οποίο έχει ως αντικείμενο την εξέταση, καταγραφή και αξιολόγηση μη οικονομικών παραγόντων (κοινωνικών σκοπών και πρακτικών) και περιλαμβάνει πληροφορίες και συμπεράσματα, τα οποία

δημοσιεύονται από τις επιχειρήσεις προς όλους τους επωφελούμενους (εργαζόμενους, πελάτες, κοινωνία) (Ευσταθόπουλος Γ., Βουλγαράκη Α., Μιχαρικόπουλος Δ., 2005, σελ. 44).

Ως Κοινωνικός Έλεγχος (Social Audit) ορίζεται **η μέθοδος** ελέγχου, επισκόπησης και αποτίμησης των κοινωνικών λογαριασμών και δράσεων Ε.Κ.Ε. των επιχειρήσεων, με βάση την οποία οι επιχειρήσεις και οργανώσεις έχουν τη δυνατότητα να σχεδιάζουν, να διαχειρίζονται και να εκτιμούν μη οικονομικές δραστηριότητες και να παρακολουθούν τις εξωτερικές και εσωτερικές επιπτώσεις των κοινωνικών και εμπορικών εργασιών τους (Ευσταθόπουλος Γ. κ.ά., 2005, σελ. 55).

Ως Κοινωνική Λογιστική ορίζεται το εργαλείο μέσω του οποίου μία επιχείρηση ή ένας οργανισμός συλλέγει, αναλύει, και ερμηνεύει περιγραφικές και ποσοτικές πληροφορίες για να προβεί σε έλεγχο των επιδόσεων της. (Ευσταθόπουλος Γ. κ.ά., 2005, σελ. 55).

Η διαδικασία του Κοινωνικού Απολογισμού, μέσω του Κοινωνικού Ελέγχου και μέσω της Κοινωνικής Λογιστικής, αξιολογεί τις πολιτικές Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (Ε.Κ.Ε.) των επιχειρήσεων με εργαλεία και διαδικασίες αξιολόγησης.

14.3. Επωφελούμενοι από τον κοινωνικό απολογισμό

Επωφελούμενοι είναι :

1. Η ίδια η επιχείρηση, διότι προσελκύει και συγκρατεί πελάτες, γίνεται πιο ανταγωνιστική και κερδοφόρα, έχει καλές σχέσεις με τους εργαζόμενους, οι οποίοι, όταν είναι ευχαριστημένοι (π.χ. έχουν παιδικό σταθμό, καντίνα, ανθρώπινες και συλλογικές σχέσεις με τη διοίκηση κ.τλ.), γίνονται πιο αποδοτικοί, ενώ παράλληλα η επιχείρηση είναι σε θέση να δημιουργεί και λόγω των καλών εργασιακών σχέσεων με τους εργαζόμενους, νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες
2. Η κοινωνία (τοπική και ευρύτερη)
3. Οι πελάτες
4. Οι εργαζόμενοι
5. Εθελοντές
6. Θεσμικοί Φορείς

7. Χρηματοδότες

8. Εταίροι

14.4. Μεθοδολογία ανάπτυξης συστήματος κοινωνικού ελέγχου και αξιολόγησης

Η μεθοδολογία για τη διαμόρφωση του συστήματος κοινωνικού ελέγχου και αξιολόγησης περιλαμβάνει τέσσερα επιμέρους στάδια:

- Προσδιορισμός των στόχων, των αρχών, των δραστηριοτήτων και της αποστολής της επιχείρησης
- Καθορισμός των δεικτών, μεθόδων και διαδικασιών για τη συστηματική συλλογή και καταχώρηση των απαιτούμενων για τον κοινωνικό έλεγχο ποιοτικών και ποσοτικών πληροφοριών
- Αξιοποίηση των στοιχείων που συλλέχτηκαν κατά τη διάρκεια του έτους και διαμόρφωση των κοινωνικών λογαριασμών
- Εκτέλεση του κοινωνικού ελέγχου, έλεγχος των κοινωνικών λογαριασμών και έκδοση πορίσματος κοινωνικού ελέγχου

(Ε.Θ.Δ. κ.ο. και Υπ. Απασχόλησης, *Οδηγός ίδρυσης και λειτουργίας κοινωνικών επιχειρήσεων*, 2005, σελ. 118-119).

14.5. Προσδιορισμός στόχων, αξιών και δραστηριοτήτων της επιχείρησης

Η προώθηση δράσεων κοινωνικού ελέγχου και απολογισμού προϋποθέτει τον ακριβή προσδιορισμό της ευρύτερης «αποστολής» της επιχείρησης. Τα ερωτήματα που τίθενται είναι:

- Ποιους στόχους θέτει η επιχείρηση;
- Πώς αιτιολογεί τους εν λόγω στόχους;
- Ποιες είναι οι αρχές που καθοδηγούν τη δράση της επιχείρησης;

14.6. Ο κοινωνικός έλεγχος και ο κοινωνικός απολογισμός στις κοινωνικές επιχειρήσεις

Ο κοινωνικός έλεγχος και ο κοινωνικός απολογισμός πρέπει να αποτελούν αντικείμενο ιδιαίτερου ενδιαφέροντος και για τις **κοινωνικές επιχειρήσεις** (τους ιδιοκτήτες, εργαζομένους τους και την τοπική κοινότητα) και θα πρέπει να ελέγχουν και να διαπιστώνουν την ανταπόκριση της λειτουργίας των κοινωνικών επιχειρήσεων στις κοινωνικές αξίες και στους κοινωνικοοικονομικούς στόχους που τίθενται.

Αποτελεί μάλιστα εξαιρετικό εργαλείο κατάδειξης των κοινωνικών σκοπών των κοινωνικών επιχειρήσεων και ανάδειξης της κοινωνικής προστιθέμενης αξίας που αυτές από τη φύση τους και αυτονόητα παράγουν.

14.7. Συμπέρασμα

Είναι σκόπιμο όλες οι επιχειρήσεις να προβαίνουν σε δραστηριότητες Ε.Κ.Ε., κοινωνικού απολογισμού και κοινωνικού ελέγχου, ώστε να είναι πιο προσελκυστικές στο αγοραστικό κοινό και στις τοπικές κοινωνίες και επωφελείς και για το περιβάλλον, τον πολιτισμό, τη βιώσιμη ανάπτυξη και την καταπολέμηση του αποκλεισμού.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Πιστεύεται από ένα μέρος του επιχειρηματικού κόσμου ότι **«τα ζητήματα της Ε.Κ.Ε. και του Κοινωνικού Απολογισμού αποτελούν μεν καινούργια και ενδιαφέροντα θέματα, αλλά ταυτόχρονα δύσκολες στην εφαρμογή τους διαδικασίες»**.

Η άποψή μας είναι ότι αυτά τα νέα ζητήματα, παρότι είναι ίσως δύσκολα προς εφαρμογή – τουλάχιστον στην αρχή – **αξίζουν τον κόπο να εφαρμόζονται** από όλες τις επιχειρήσεις, διότι, αφενός μεν ενισχύουν την εικόνα τους, αφετέρου σηματοδοτούν και καταδεικνύουν την ευθύνη αυτών για το περιβάλλον, τον πολιτισμό και την κοινωνία.

Στο έργο τους μπορεί να βοηθηθούν από τον οργανισμό Global Reporting Initiative (G.R.I.) και τον ελληνικό οργανισμό, εθνικό συντονιστή του G.R.I. – τον οργανισμό Quality Net Foundation (www.qualitynet.gr), καθώς και από το εγχειρίδιο του Ινστιτούτου Κοινωνικής Καινοτομίας (2005) με τίτλο *Σύστημα Κοινωνικού Ελέγχου και Αξιολόγησης κοινωνικών επιχειρήσεων*, Αθήνα: Παπαζήσης.